

LITERATURA I MÓN RURAL

Entrevista a Antoni Pladevall i Arumí

Equip de redacció

Antoni Pladevall ha col·laborat en revistes com *Ausa*, *Serra d'Or* o *Els Marges* i ha escrit diverses novel·les com *Terres de Lloguer* o *La Papallona Negra*. El setembre de 2014 va guanyar el premi Prudenci Bertrana pel llibre *El dia que vaig fer vuit anys*, on fa memòria dels records de la seva infància a pagès. Ens hem reunit amb ell per conversar sobre la seva obra i la seva formació com a escriptor.

Antoni Pladevall i Arumí (Taradell, 1961), doctorat en filologia clàssica, relata en les seves novel·les (com, per exemple, *Terres de Lloguer*, *La Papallona Negra* o *El dia que vaig fer vuit anys*) la vida del món rural des del seguit de canvis socials, econòmics i morals que l'han anat transformant. Així doncs, cal tenir en compte que aquesta mirada, educada tant per la lectura i l'estudi dels clàssics, com per la llengua i el paisatge que conforma el viure de pagès, "pivota sobre els detalls". En general –ens comenta Pladevall– "en la història de la literatura ja s'ha explicat tot, des d'Homer o des de Virgili", però, això no obstant, es pot donar als grans temes el matís "d'una idea singular i, diguem-ne, pròpia, a partir del conreu del detall". De fet, el ritme de la vida a pagès –que coneix prou bé, ja que hi va néixer i viure fins als 25 anys– era lent, i convidava a observar-los, aquests petits detalls –que li han quedat gravats, a la memòria, de manera viva: "recordo perfectament què feia de dalt a baix un marge i què costava enfilar-se per les branques d'un arbre". Tot agafant imatges d'*El dia que vaig fer vuit anys*, podríem dir que aquest vesp que dóna substància a la teranyina de la memòria, per Pladevall, és l'entorn rural,

L'escriptor Antoni Pladevall i Arumí a la sala d'exposicions Can Sebastià (Foto Gemma Romeu)

descriu com "l'espectacle de cada dia, del matí al vespre", on trobem nens jugant a arreplegar crancs als marges del riu o comptant les bigues, baixet, durant l'estona de la migdiada, o quan:

Ens omplíem tota la mà dreta de gra, el rebatíem amb molta fúria contra la paret del fons del graner i en sentíem el soroll de pluja sobtada que feia, primer petant contra la paret blanca i després caient de nou sobre el gran munt de cereal.¹

EL DIA QUE VAIG FER VUIT ANYS. MEMÒRIES NOVEL·LADES

En aquesta darrera obra (guanyadora del premi Prudenci Bertrana –2014), pren directament els records de la seva infantesa, del seu Montrodon natal, i els desplega en primera persona

Actualitat

—són, doncs, unes memòries novel·lades, que adopten cert matis d'una "mena de confessió personal". "Al llarg de la vida pots anar callant moltes coses, però arriba un moment que t'hi atreueixes". D'aquesta manera, la idea d'escriure *El dia que vaig fer vuit anys* va sorgir, ens diu, d'un "ressort interior" que el mogué a retornar al seu "viure petit". Retornar, és a dir, recrear, però respectant fidelment els records, fins a l'últim detall (podríem dir que, per bé que en la manera d'articular les frases sempre hi ha un punt d'inventiva, es valia de la crossa de la ficció tan sols quan li "fallava alguna passera"). A més, ara que es troba en la talaia de la cinquantena, pot partir de la distància que, juntament amb la necessitat d'expressar-se —ja que "al capdavall hem d'anar purgant tot allò que anem congriant dins nostre: tant a favor com en contra"— li permet retrobar, sense gaires reticències, la mirada del nen que observa al marge de les tensions internes dels adults. "Jo m'he aturat als 15 anys. Ara m'he de plantejar si cobreixo dels 15 als 25, però hauré de ser encara més valent, perquè, és clar, ja no seré un pur espectador, un nen que senzillament observa. Sinó que jo tindrè un protagonisme més important. Perquè a partir dels 15, 16..., és quan comencem a relacionar-nos amb les persones. Fins i tot a donar-nos més a les persones". I si ha de ser un retrat més o menys sincer, no vol incomodar. "Encara que puguem ser molt oberts, i molt progressistes i molt..., jo penso que hi ha una cosa que és el pudor personal". "Hi ha una cosa terrible que jo intento evitar: que és ferir".

Cal remarcar, per tant, un canvi respecte a les novel·les anteriors en les quals, potser, hi havia sublimats retalls de vida dels seus primers anys a partir de "maniobres de distracció, inventant uns universos amb uns personatges que també resolen les seves batalles personals". "Jo ja havia evocat molt del meu món darrere d'aquestes novel·les, però escudant-me darrere de les màscares d'aquests personatges". En aquest altre vessant, doncs, va decidir abandonar la veu de la tercera persona, que havia utilitzat en altres novel·les, en les quals, a més, havia alternat diferents temps i, a vegades, implicant cinc, sis famílies (que "persegueix" al llarg de dues o tres generacions). Cosa que comportava

anar controlant a cada capítol la coherència cronològica. En canvi, en *El dia que vaig fer vuit anys*, a partir de la primera escena —on es para una trampa, com a escriptor, per tal de poder

Portada de la darrera obra d'Antoni Pladevall, *El dia que vaig fer vuit anys* (2014), Premi Prudenci Bertrana.

trobar la veu adequada— ha anat encadenant les peces d'una trama viscuda; que va anar succeint tal com l'ha escrita. El llibre comença (com indica el títol) el dia que va fer vuit anys, quan el seu avi Ton el va pesar en una balança que tenien al mas. Es tracta d'un moment molt entranyable, ja que és el primer record llarg que va viure; fins llavors els records s'encenien i s'apagaven, com besllums o llampecs. De cop, va tenir edat i pes. "Jo no recordo haver passat pels 7, 6, 4 anys; com si no els hagués fet". "És com si l'avi m'hagués dit: acabes d'entrar en la vida conscient". Així doncs, aquesta primera facècia de l'obra n'esdevé una metàfora, ja que hi ha un intent d'explicar-se en el nen que va ser tot mesurant-se emocionalment. Cal tenir en compte, per tant, que el pes de la consciència està relacionat amb el pes de les paraules, i els solcs que deixen a la memòria, i la terribilitat que a vegades suposa la descoberta del món.

Els rocs que ens llançàvem feien mal, era evident, perquè feien sagnar i plorar amb un gran sentiment i deixaven senyals al cos que

podien trigar a cicatritzar (...). Però aquella època també vaig aprendre que algunes paraules, a vegades dites potser sense una manifesta voluntat feridora, també podien causar un gran dolor i rebregar els replecs més íntims de l'ànima.²

Pladevall ens comenta que aquest deix que parteix explícitament del jo està lligat als seus inicis literaris, en la mesura que, per bé que utilitza recursos propis de la novel·lística –el treball d'una certa intriga, l'associació d'idees entre capítols, el conreu d'un *pathos in crescendo*, entre d'altres–, i no pretén capturar estats d'ànim en una sensació, en un moment concret, o en una emoció –sinó que amb gavadals de paraules, conforma les escenes que el van marcar d'una manera especial–, la primera persona, el cultiu de la singularitat i del detall, recorda a la veu pròpia de la lírica, o sigui, als poemes que va començar a escriure quan tenia 14 o 15 anys.

DESCOBERTA I TREBALL DE LES PARAULES, DE L'ESCRITURA, DE LA LITERATURA

“Estava molt irritat contra una persona de la família que penso que m'havia dit una cosa que no em mereixia. I aquella fúria, aquell neguit el vaig purgar escrivint. Hauria pogut defensar-me abordant la persona que havia cregut que m'ofenia (...) però no ho vaig fer, segurament per covardia. I vaig purgar la meua fúria en paraules”. Va ser un gest espontani en forma de versos. Gest que, malgrat que al començament provocà, com tota situació nova, certa estranyesa, es va anar repetint fins que agafà el costum d'escriure, avesant-se al tracte amb les paraules. Al començament, formava imatges a partir dels elements que l'envoltaven, és a dir, del dia a dia, d'allò més proper, per exemple, recorda fer referència a “un tren que no es parava al meu baixador”, que era l'estació de Mont-rodon. Així doncs, aquests versos que “ara ja no goso ni mirar-me'ls perquè són molt imperfectes...” el van posar a davant del tracte amb la llengua.

Em va passar una cosa, que ja em venia de mesos enrere, que em va fer avergonyir molt: no llegia. Em costava distingir les lletres i

encadenar les paraules que em posaven al davant, i no avançava.³

Antoni Pladevall considera que *El dia que vaig fer vuit anys* es pot entendre com un petit homenatge fet a la seva mestra de l'escola rural, ja que, d'una banda, reconeix el mèrit d'ensenyar i coordinar (una sola persona) grups molt diferents: “realment, el mestre de debò és el mestre que dóna la mà als nens i nenes ensenyant-los a llegir, a escriure i a comptar”. I, de l'altra, l'escola rural, on la majoria de nens i nenes formaven part del mateix món, d'una mateixa forma de vida, suposava una finestra oberta de cara a un coneixement divers. En el seu cas, tenint en compte les seves dificultats inicials per la lectura (que, després “d'una batalla gairebé a mort”, com comenta ell, van quedar superades –i amb els còmics del Capitán Trueno es va fer lector); en gran mesura gràcies a l'acompanyament i als consells de l'Enriqueta, va poder seguir estudiant a Vic, a Sant Miquel. Cal remarcar que el primer llibre que va entrar a casa seva va ser *Solitud*, de Víctor Català, quan estava fent segon de BUP a Vic. D'altra banda, ens explica que va ser a batxillerat, gràcies al seu professor de grec, Segimon Serrallonga, “un savi com pocs n'he conegut”, que se li van obrir les portes de la literatura universal (és a dir, de la “literatura mesopotàmica, egípcia, de l'antic Israel, de la Xina imperial” –entre d'altres), coneixement que l'esperonà a inclinar-se cap als estudis clàssics.

“No pots escriure si no t'estimes la llengua. T'has d'enamorar de la llengua. Ja que, a banda de ser un vehicle de sentit, d'idees..., les paraules són música, són color, són pes”. Així doncs, escriptors com Maria Àngels Anglada, de seguida el van “enlluernar”, ja que “acariciaven la llengua”. Pladevall, comparteix tant amb Anglada com amb Serrallonga, la concepció artesana de la literatura, en el sentit que escrivint, a còpia de llenguatge, s'ha de treballar la manera d'explicar el contingut. En altres paraules, s'ha d'afaiçonar aquest element bàsic de la literatura que són els mots –amb una funció comunicativa primordial, ja que amb ells “ens diem coses del matí al vespre”–, per tal d'elevant-los a l'art de la llengua. A saber, cal esmerçar esforç per no “escriure a la babalà, si

volem fer literatura". L'escriptura té un doble vessant: cal ser fred pel que fa al control en els mecanismes, per evitar l'embull, la troca mal embastada –en aquest moment és quan podem ser molt analítics. Tanmateix el detonant és el reviure emocionalment totes les peripècies. Tal com diu Cesare Pavese: viure exigeix controlar uns mecanismes. No es viu bé si no ens hi esforcem.

D'altra banda, recorda que la seva àvia materna, Maria (a la qual va dedicar un llibre: *Quadern de can Garbells*), també va eixamplar-li la passió per la llengua, ja que quan estudiava a la Universitat Autònoma, va viure una temporada al pis que (la seva àvia) tenia al Vallès i "el més important era la conversa que em regalava recordant els seus anys a la plana de Vic; amb una desfilada de paraules vives, que dringaven. I jo pensava: demà te n'aniràs a la Universitat i tindràs els millors professors de Grec i de Llatí, però no et parlaran amb aquesta llengua". De fet, considera que s'està experimentant un empobriment gradual de la llengua, ja que, per bé que s'incorporen neologismes provinents, sobretot, de la tècnica i de la informàtica, en aquest cas, la balança no queda compensada. I parlem de forma molt més pobra, més estandarditzada, com la que despatxen a la ràdio i a la televisió. Com a conseqüència d'aquesta manera de fer acceptada, fins i tot, se'n rebaixa la importància. I s'imposen errors gramaticals –"això jo encara no ho acabo de pair".

LA RIQUESA DEL MÓN RURAL

"També defenso el món dels pagesos perquè amb el tancament de les finques i de les masies estem perdent una massa excel·lent de parlants" –ens diu, i emfasitza que les noves generacions cada vegada es relacionen utilitzant menys paraules. De fet, la terminologia, el lèxic, per exemple, relacionat amb determinades taxes agrícoles o amb les eines, queda emmagatzemat

(museïtzat) en un pretèrit per tal de conservar el que va existir. Tanmateix, la llengua quan és "més dinàmica, més dúctil i acolorida" és quan la gastem, quan ens la diem. Per tant, Pladevall s'inclina per certa recuperació de vocabulari, recreant aquesta llengua viva (que és la dels nostres pares, dels nostres avis) per bé que de manera dosificada –"ja que tampoc hem de fer arqueologia, perquè llavors no ens llegirà ningú".

Per acabar, remarca la importància de no oblidar les arrels del passat, en el sentit que, a vegades, sembla que el món en què vivim ara no té història, encara que s'hi han anat afegint avenços com la telefonia o els ordinadors, dels quals ara depenem; de fet, cal recordar que aquests avenços tecnològics són fruit d'un camí que s'ha anat fent: abans del tractor hi havia el carro i abans del carro, la roda. L'entorn rural és el medi natural dels homes i de les dones, ja que permet el contacte amb la natura. "De fet tots, jo sempre dic que som pagesos en primera, segona o tercera generació". La mirada construïda sobre els estudis clàssics fa que prengui, d'alguna manera, la concepció del panteisme, o sigui, de l'univers com un sol tot. "Saber-se natura. I per tant, respirar en paral·lel amb tota la realitat vegetal, animal i anava a dir còsmica". I, el seu, d'univers, el més propi, és el veral de la infantesa, el seu Montrodon natal. Aquesta "teranyina envescada dels records" que trobem a *El dia que vaig fer vuit anys* engloba un paisatge molt present tant en el seu món familiar com literari. "No em sabré desenganxar del que per a mi sempre ha estat un gaudi. En paral·lel de les meves emocions. El retrat paral·lel del món en el qual circulem". Que és el món de pagès i, per fer-ho més extensiu, el món pobletà –on amb quatre passes ens trobem davant d'un camp, d'un turó o serrat.

Notes

1. PLADEVALL, Antoni. *El dia que vaig fer vuit anys*. 1a ed. Columna Barcelona 2014, pàg. 12.
2. PLADEVALL, Antoni. *El dia que vaig fer vuit anys*, pàg. 105.
3. PLADEVALL, Antoni. *El dia que vaig fer vuit anys*, pàg. 51.